

Čas – „mnohost“ (časových struktur)

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[2007](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[2007](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 13. 3. 2007
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 13. 3. 2007

Čas – „mnohost“ (časových struktur)

Patočka se táže, „co znamená mnohost časových struktur“ (7190, Péče 3, s. 647) a jak je tomu „se vzájemným vztahem všech časových struktur“ (dtto). Jindy se zase ptá, „zdali není cosi absolutního ve fluxu časovém“ (s. 616, jiný text, možná prý ze stejné doby). Na tyto otázky ovšem sám žádnou odpověď nedává; lze však mít za to, že nějaká odpověď přece jen musí být filosoficky dána (ve smyslu poskytnuta aspoň jako hypotéza, aspoň jako náznak pojmového řešení, i když není dokonale provedeno). Mám za to, že by bylo záhodno vyzkoušet jeden směr takového poklusu o řešení, totiž dotazovat se nikoli rovnou po vzájemných vztazích „různých časových struktur“, nýbrž po tom, co tyto vzájemné vztahy prostředkuje. Právě fenomenolog by si měl uvědomit, že tímto prostředníkem je přinejmenším myslící člověk. Ale to by – přinejmenším mně – zdaleka nestačilo. Různé časové struktury, tj. různé „časy“ nemají takový charakter, aby se samy mohly k čemukoli vztahovat, neboť takové vztahování musí být aktivní nebo aspoň aktivitou prostředkováno. Jinak řečeno, skutečné, „reálné“ vztahy jsou děje, které nemůžeme považovat za samostatné (pravé) události, ale jsou umožněny, prostředkovány a de facto zakládány aktivitami nějakých „subjektů“. A nikde nelze právem zdůvodnit, proč za také aktivní subjekty lze považovat pouze a výhradně subjekty lidské, lidi, člověka. Naše chápání „subjektu“ musí být důkladně rozšířena a „kosmologizována“. A z toho dále vyplývá, že Patočkou zmiňovaná rozrůzněnost „časových struktur“ (a přezkoumání toho, v jakém smyslu vůbec můžeme o „strukturách“ mluvit a co vlastně pod tím slovem „struktura“ můžeme a musíme mínit) musí být chápána jako spjatá s nějakými příslušnými subjekty, tj. že je primárně založena na mnohosti subjektů (přičemž tyto subjekty musíme chápat jako pravé události, tj. jako dějící se vnitřně integrovaná jsoucna). Primárně tedy je třeba mnohost „časů“ chápat tak, že každý subjekt má „svůj čas“, a odtud že je teprve možno zkoumat jednak to, jak se jednotlivé „vlastní časy“ (subjektní časy) dostávají do vzájemných vztahů a kontaktů, jednak ovšem také to, odkud jednotlivé subjekty ten svůj čas „berou“. Není totiž možné ani myslitelné, aby si každý individuální subjekt svůj čas sám vyprodukoval, a to v naprosto stejném smyslu, jak nemůže „vyprodukovat“ (iniciovat, vygenerovat) sám sebe. Základní otázkou tedy je vůbec „vznikání“, „původ“, „počátek“ či „počátky“; bez řešení (nebo aspoň náznaku řešení) této otázky se nehneme kupředu: je třeba znovu položit otázku ARCHÉ a jejího vztahu k „času“ vůbec.

(Písek, 070313-1.)